

Més enllà de l'accés? Equitat cultural, gestió comunitària i polítiques públiques

Published by [Nicolás Barbieri](#) [1] on 08/10/2015 - 09:12 | Last modification: 10/06/2026 - 12:48

INTERACCIÓ 15

El context de marcades transformacions socials i econòmiques es tradueix en profundes desigualtats entre persones, entre comunitats i entre territoris. Tot i que no s'acostuma a reconèixer, aquestes desigualtats tenen també una dimensió cultural. "Ens han parlat sempre d'equitat social i d'identitat cultural, però per nosaltres la clau és la inversa: equitat cultural i identitat social." Aquestes són paraules de Noemí Rocabert, directora de l'Escola Mestre Morera, del barri de Ciutat Meridiana, a Barcelona. Una escola on la gestió de les desigualtats té una dimensió cultural: equitat cultural significa per a l'equip d'aquesta escola que els nens i les nenes tinguin eines per comprendre el context que els ha tocat viure. A Ciutat Meridiana es fa evident que la ciutat no arriba al barri, i que les polítiques d'accés a la cultura -en la seva versió tradicional d'accés a l'oferta cultural- són insuficients per fer front a les desigualtats. El model tradicional de polítiques d'accés a la cultura -en tant que productes i serveis- es manifesta caduc.

Vivim un interregne, també per a les polítiques culturals. Una visió restringida de l'accés a la cultura -com a marc de referència de les polítiques- resulta insuficient per donar resposta als problemes públics, cada vegada més complexos, incerts i amb més riscos incorporats. Som diferents, desiguals i en molts casos estem desconnectats. Però l'equitat continua sense tenir un lloc central en el debat actual sobre les polítiques culturals. A tot això cal sumar els evidents qüestionaments al rol d'intermediació política que han jugat les institucions culturals tradicionals. És en aquest escenari on els béns comuns han emergit com a discurs i també com a eina d'acció política, social i legal. Tot i que encara no hem avançat prou en la concreció de les relacions entre polítiques culturals i béns comuns, allò que d'una manera o altra es reclama és el desenvolupament de polítiques no només centrades en el dret a accedir a recursos i continguts, sinó també en el dret a accedir a comunitats i a participar en la construcció de les normes, les regles d'aquestes comunitats. En definitiva, estem parlant no només de polítiques d'accés sinó també de [polítiques de béns comuns](#) [2].

Quina és la relació, doncs, entre aquest debat sobre les polítiques dels béns comuns i la gestió comunitària de la cultura? Penso en, com a mínim, dos elements d'intersecció. En primer lloc, tal com expliquen [Helena Ojeda i Xavier Urbano](#) [3], l'acord entre una entitat i l'administració per gestionar un equipament -gestió ciutadana- no comporta l'existència d'un projecte de gestió comunitària. La gestió comunitària de la cultura pressuposa que els recursos gestionats formen part dels béns comuns: no són recursos de les administracions sinó de la població. Un casal no és un equipament de l'ajuntament, sinó del barri. Públic i comú. Permeable i accessible a la comunitat en els seus òrgans de decisió i en els recursos gestionats.

En segon lloc, pensar en les polítiques dels béns comuns i la gestió comunitària de la cultura implica repolitzar el debat sobre les polítiques -i la gestió- culturals. D'una banda, perquè no pot existir la gestió comunitària sense vincular eleccions i desitjos individuals amb necessitats i projectes col·lectius. Sense la capacitat de les persones

per reconèixer-se com a agents, com a part d'un col·lectiu capaç d'establir -i criticar- les normes que regulen la seva vida en comú. I d'altra, perquè no existeix gestió comunitària de la cultura sense projecte dinàmic, sense adaptació permanent al context de desigualtats, diferències i desconexions de les quals parlàvem. En aquest sentit, per a la gestió comunitària resulta coherent -i corrent- treballar amb una idea complexa, àmplia i fonamentalment política de cultura. Com també li resulta propi treballar amb un objectiu com l'equitat cultural.

Ara bé, no se'ns escapa que el discurs i les pràctiques relacionades amb els béns comuns i la gestió comunitària no estan exempts d'ambigüitats. No cal sinó parar esment a les dinàmiques de desresponsabilització que en aquest context estan adoptant alguns governs. En el terreny de la gestió de la cultura, no són poques les administracions que intenten traslladar responsabilitats -i no poder- a les comunitats.

Però, d'altra banda, no podem ignorar les dinàmiques d'exclusió que es produeixen en el si d'algunes comunitats. Les desigualtats també creuen les comunitats i es reproduïxen amb elles. Les comunitats no estan exemptes de conflictes que poden provocar la pèrdua del caràcter públic dels béns comuns. La pèrdua, en paraules de Walter Benjamin, de "la ironia més o menys clara amb la qual la vida de l'individu pretén desenvolupar-se i transcórrer al marge de la vida de la comunitat on ha anat a parar".

Aleshores, què han de fer les polítiques públiques en relació a la gestió comunitària de la cultura? Aquesta pregunta, tan complexa com rellevant, tampoc l'hem abordat en profunditat. No ignoro els conflictes -passats i presents- entre comunitats i administracions públiques en torn a la gestió comunitària de la cultura. Els processos d'apropiació i cerca de béns comuns. Tampoc la impossibilitat de generar models d'intervenció perennes i reproduïbles en qualsevol context. Però sí que entenc que les polítiques públiques tenen -en relació a la gestió comunitària de la cultura- una responsabilitat evident: contribuir a mantenir i ampliar el caràcter públic d'allò comú.

Que l'administració pública acompanyi o faciliti un projecte de gestió comunitària -cedint infraestructures, finançant determinats recursos, etc.- no assegura el caràcter públic d'aquest projecte. Sense perdre de vista que han de ser les comunitats les que han d'ocupar la centralitat -responsabilitat i poder- dels processos de gestió comunitària de la cultura, necessitem una altra centralitat per a les polítiques públiques. Per avançar en aquest sentit, l'administració ha de sortir de la seva zona de confort -i les comunitats també. Amb més ànim d'obrir que de tancar el debat -tampoc tindria legitimitat ni capacitat-, vull plantejar algunes preguntes que suggereixen respostes.

Si és cert que les polítiques públiques no poden impulsar transformacions culturals *sense* les comunitats, com poden fer-ho *amb* elles? Poden oferir eines i coneixements per contribuir als projectes que cerquen l'equitat cultural? Si és cert que les comunitats no es poden crear per decret, què han de fer els governs en aquells contextos on no existeix, en sentit ampli, teixit cultural comunitari? Allà on -permeteu-me l'expressió- no hi ha comunitat, és possible -i responsable- impulsar la gestió comunitària de la cultura?

Quines polítiques públiques poden contribuir a fer accessibles no només els recursos culturals que es generen en els processos de gestió comunitària sinó també les instàncies de presa de decisions? Poden les polítiques públiques amb determinades iniciatives afavorir la llibertat de les persones per entrar i sortir de les comunitats, així com la diversitat entre els seus membres? I què poden fer per facilitar que les comunitats desenvolupin mecanismes propis de gestió de conflictes i relacions de poder?

És l'avaluació, entesa com un exercici de transparència i rendició de comptes, però fonamentalment com un procés d'aprenentatge col·lectiu, una oportunitat perquè les administracions es trobin amb les comunitats? Poden els processos d'avaluació ajudar a establir lligams de confiança i interdependència entre els agents implicats en la gestió comunitària de la cultura? Podem desenvolupar un model del tipus "avaluació-acció" que permeti alhora valorar i avançar en el retorn social de la gestió comunitària de la cultura?

En definitiva, algunes reflexions i moltes preguntes, més o menys impròpies, idees per a l'acció.

Categories: Interacció 2015

Categories: Interacció: jornades

Categories: Activitats Interacció

Tags: participació cultural

Tags: accés a la cultura

Tags: desigualtats culturals

Tags: governança cultural

Tags: drets culturals

- [4]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2015/mes-enlla-acces-equitat-cultural-gestio-comunitaria-politiques-publiques>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/barbierin>

[2] <http://interaccio.diba.cat/blogs/2014/11/05/cultura-politicas-publicas>

[3] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2015/cultura-gestio-comunitaria>

[4] <https://interaccio.diba.cat/node/6027>